

Ketvirtąją konferenciją numatoma surengti po kelerių metų Rygoje, dalyvaujant ne tik lingvistams, bet ir archeologams, etnografams, folkloristams. Po to svečių vardu kalbėję dr.

A. Blinkena ir prof. dr. J. Stepanovas padėkojo už gerą konferencijos organizavimą ir turiningą laisvalaikį.

A. Girdenis, V. Žulys

PRANAS SKARDŽIUS

Pranas Skardžius gimė 1899 m. kovo 26 d. Subačiuje, valstiečio šeimoje. Baigęs Panevėžio gimnaziją, 1923 m. įstojo į Kauno universitetą, kur studijavo iki 1925 m. lietuvių ir lyginamąją kalbotyrą, o vėliau 1925–1929 m. studijas tęsė Leipcige, tobulindamasis baltistikos, slavistikos ir filosofijos srityse. Kaune klausė K. Būgos ir J. Jablonskio, Leipcige – J. Gerulio, R. Trautmano ir kitų žymių profesorių paskaitų. Studijuodamas su Jablonskiu taisė studentų darbus, dirbo terminologijos ir rašybos komisijose. 1929 m. už disertaciją „Die slavischen Lehnwörter im Altlitauischen“ (pirmoji dalis išspausdinta TiŽ VII t.) gavo filosofijos daktaro laipsnį.

1929–1939 Pr. Skardžius dirbo Kauno universitete docentu, 1939–1943 m. Vilniaus universitete profesoriumi. 1933 m. parašė habilitacinį darbą „Daukšos akcentologija“ (išleistas 1935 m.). 1930–1939 m. redagavo tęstinį kalbotyros leidinį „Archivum philologicum“ (8 tomai), 1930 m. bendrinės kalbos žurnalą „Kalba“ (3 numeriai).

Pr. Skardžius intensyviai tyrinėjo įvairias lietuvių diachroninės lingvistikos problemas. Buvo numatęs parašyti kelis stambius mokslinės (istorinės) lietuvių gramatikos veikalus. Tačiau sutrukdė prasidėjęs II pasaulinis karas. Pasirodė (paskubomis išleista) tik „Lietuvių kalbos žodžių daryba“ (1943 m.). Kiti darbai tebuvo pradėti. Karo audros nublokštas į Vakarus, toli nuo pagrindinių lietuvių kalbos tyrinėjimo šaltinių, tų darbų nebegalėjo tęsti.

1944–1946 m. Pr. Skardžius gyveno Getingene (Göttingen), 1946–1949 m. dėstė Tiubingeno (Tübingen) universitete Vokietij

joje. 1949 m. persikėlė į JAV, ligi 1955 pabaišgos gyveno Klivlende (Cleveland), kur baigė aukštąją bibliotekininkystės mokyklą. Nuo 1956 m. dirbo Vašingtone, Kongreso bibliotekoje. Išėjęs į pensiją, 1973 m. persikėlė į Hot Springs miestelį Arkanzaso valstijoje, kur išgyveno iki mirties (1975.XII.18).

Pr. Skardžius buvo labai produktyvus mokslininkas. Be nurodytų darbų, dar minėtinos jo knygos „Bendrinės lietuvių kalbos kirčiavimas“ (Kaunas, 1936 m.), „Lietuvių kalbos kirčiavimas“ (Čikaga, 1968; ypač vertingos pastabos istorinei akcentologijai), „Anks-tyvesnė ir dabartinė lietuvių bendrinės kalbos vartosena“ (Čikaga, 1971), „Lietuviškieji tarp-tautinių svetimybių atitikmenys“ (Čikaga, 1973)“. Daug reikšmingų jo studijų paskelbta įvairiuose lingvistiniuose leidiniuose. Čia bus paminėta tik viena kita iš jų.

Istorinei lietuvių kalbos gramatikai vertingi jo straipsniai: „Analoginė balsių kaita“ (APh, V), „Dėl pusdalyvių raidos“ (t. p., VI), „Dėl balsių asimiliacijos“ (t. p., VII), „Alte Wurzelnomina im Litauischen“ (KZ, LXII), „Zur Entstehung des *ē*-Ausganges im Litauischen (ZfsIPh, 1954), „Zum Wandel *ai*, *ei* in *ie* im Litauischen (t. p., 1958) ir kt.

Daug reikšmingų darbų skyrė lietuvių leksikos bei žodžių darybos tyrinėjimui. Paminėtini straipsniai: „Mėnesių pavadinimai lietuvių kalboje“ (APh, I), „Lietuvių latvių kalbos žodyno dalykai“ (t. p., III), „Etimologinės mažmenos“ (t. p., V). Nemaža dirbo, betyrinėdamas lietuvių kalbos skolinius, ypač slavizmus ir slavams paskolintus žodžius, pvz., straipsniai: „Russ. *vitina* und lit. *vytinė*“ (ZfsIPh, 1957), „Russisch-weißrussisches *дьяк-*

ло (дзякло) und litauisches *duoklė*“ (LP, 1958), „Sugli imprestiti dallo Slavo dell'antico Lituano“ (StB, IV), „Dėl skolinių kirčiavimo lietuvių kalboje“ (APh, I). Pokario metais paskelbė reikšmingų darbų iš lietuvių vadyno tyrinėjimo, pvz.: „Die Bindevokale in den litauischen zweistämmigen Personennamen“ (Festschrift für M. Vasmer, 1956), „Lit. zweistämmige Personennamen mit *mant-* und *mantà* "bewegliche Habe"“ (ZfslPh, 1960), „Baltisches“ (t. p., 1958), „Lietuvių mitologiniai vardai“ (Aidai, 1954), „XVI a. lietuvių asmenvardžiai“ (t. p., 1954), „Dėl kai kurių mūsų tikrinių vardų aiškinimo“ (t. p., 1968). Ypač pažymėtina stambi paskutinioji studija „Lietuvių vandenvardžiai su *-nt-*. Jų daryba, kilmė ir reikšmė“ (Lituanistikos darbai, III).

Pr. Skardžius daug dirbo, stengdamasis iširti lietuvių bendrinės kalbos kilmę bei raidą. Paminėtini jo šios srities darbai: „Bendrinė kalba ir jos vartojimas“ (Švietimo darbas, 1927–1928), „Daukša – pirmasis bendrinės kalbos kūrėjas Didžiojoje Lietuvoje“ (APh, IV), „J. Jablonskis ir dabartinė bendrinė lietuvių kalba“ (t. p., VI), „Dėl «Universitas linguarum Litvaniae» autoriaus“ (t. p., I), „Lietuvių kalba ir jų senovinė kultūra“ (Aidai, 1947), „M. Mažvydas ir jo vaidmuo lietuvių bendrinės kalbos istorijoje“ (t. p., 1947).

Daug svarbių lietuvių kalbos mokslui duomenų yra sukaupta Pr. Skardžiaus recen-

zijose, kurių parašė daugybę, aptardamas bemaž visus svarbesnius lituanistikos ir baltistikos mokslo veikalus, pasirodžiusius per beveik pusę šimto metų. Pažymėtina, kad plačiai ir palankiai recenzavo taip pat svarbiausius pokario metų tarybinių lietuvių kalbininkų darbus.

Pr. Skardžius yra nudirbęs didelį lietuvių kalbos kultūros darbą. Jis buvo vienas iš „Gimtosios kalbos“ steigėjų ir redakcijos narys. Nuo 1935 m. vadovavo Lietuvių kalbos draugijai. 1934–1935 m. mokė valstybinio dramos teatro artistus bendrinės kalbos tarties ir kirčiavimo. Aktyviai reikėsi teatro vaidybinės kalbos komisijoje. Vėliau drauge su A. Saliu redagavo L. Dambrausko 1939 m. išleistą „Kalbos patarėją“. 1950 m. su St. Barzduku ir J. M. Laurinaičiu išleido „Lietuvių kalbos vadovą“. Įvairiais praktiniais bendrinės kalbos norminimo bei kalbos kultūros klausimais periodinėje spaudoje yra paskelbęs daug (net apie 150) straipsnių bei straipsnelių. Prieš mirdamas spėjo baigti didelį „Rašybinį lietuvių kalbos žodyną“.

Reikšmingas ir Pr. Skardžiaus pedagoginis darbas. Kauno ir Vilniaus universitetuose jis parengė nemaža anuomet labai reikalingų kvalifikuotų lietuvių kalbos mokytojų. Jo studentai buvo bemaž visi mūsų vyresniosios kartos tarybiniai kalbininkai.

Z. Zinkevičius